

NOCTUA

SIVE

NOVA EX BIBLIOTHECA VETERINARIA

Kiadja a Szent István Egyetem Állatorvos-tudományi Könyvtár, Levéltár és Múzeum

2009. december
13. évfolyam 4. szám

*Kellemes karácsonyi ünnepeket és
boldog új évet kívánunk
minden kedves Olvasónknak!*

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Köszönetet mondunk az Állatorvos-tudományi Könyvtár, Levéltár és Múzeum és valamennyi használónk nevében mindazoknak, akik a 2009. évben a könyvtárat adományukkal, munkájukkal, tanácsaikkal vagy az Alapítvány az Állatorvostudományért számlájára (száma: 11707024-20292975) befizetett összeggel támogatták. Nevük a könyvtár honlapján olvasható. (<http://konyvtar.univet.hu/konyvtar/adomany.htm>)

MDK: új lehetőségek¹

<http://www.kepkonyvtar.hu/>

Az Állatorvos-tudományi Könyvtár, Levéltár és Múzeum az állatorvos-történeti dokumentumok és tárgyak legfontosabb hazai gyűjtőhelyként tapasztalja, hogy az állatorvos-történet és az állatorvosi szakma nem élvez a jelentőségének megfelelő közfigyelmet, a laikusok körében kevésbé ismert. E motiváció is közrejátszott abban, hogy 2002-ben elindítottuk történeti forrásaink internetes közzétételét. Természetesen ehhez pályázati forrásokra volt szükség.

Ennek eredményeként honlapunkon szerepel képtárunk (fotógyűjteményünk) szakmai és biográfiai szempontból legfontosabb része (Drobinotha Angéla szerkesztésében), amelyet az utolsó napjaiig a könyvtárral szoros együttműködő Mészáros M. János önzetlenül kiegészített saját „gyűjteményével”: az állatorvosokat ábrázoló festmények, szobrok, emléktáblák és numizmatikai emlékek virtuális múzeumával. Ezekhez csatlakoztak a síremlékekre és az állategészségügyben dolgozók hazai és külföldi kitüntetései vonatkozó gyűjteményei.

Időközben az Informatikai és Hírközlési Minisztérium által kiírt pályázat nyomán 2004-ben elkészült a digitális állatorvos-történeti könyvtár, amely a *Magyar Állatorvosok Lapja* elődjének, a *Veterinarius*nak az első évfolyamait, az állatorvosképzés hazai alapítóját, Tolnay Sándor saját és fordított műveit, valamint gyűjteményünk legjelentősebb külföldi darabjait tartalmazza teljes szöveggel, szabadon hozzáférhetően.

2008 nyarán felújítottuk az Állatorvos-történeti Gyűjtemény 25 éves kiállítását. Ha már minden tárgyat kézbe kellett venni, le is fotóztuk ezeket, és a képekhez fűztük Szóvátay György professzor és Szóvátay Adrienne muzeológus szakértő magyarázatait, amelyeket a megelőző években készítették. Így jött létre Winkler Bea szerkesztésében a Virtuális Állatorvos-történeti Gyűjtemény, amely jelenleg a tárlóinkban szereplő állatorvosi eszközök leírásait tartalmazza.

A hazai állatorvos-képzés 2007-ben volt 220 éves. Ennek alkalmából két könyv kiadásában vett részt a könyvtár, amelyek szintén felkerültek a honlapra. Fehér György *Biographia* című könyvének anyaga mellett sok olyan biográfiát is átadott, amelyek közzétételére csak a honlapon nyílt lehetőség. Így indult a Magyar Állatorvosi Panteon, amelybe bárki küldhet anyagot. Ez egyben egy integrációs próbálkozás is a személyekhez kapcsolódó források összekapcsolására: szerepel az illető életrajza, a fényképei, a művészi ábrázolások, amelyeken megjelenik, és linket létesítettünk a Hunteka katalógusban a műveihez is.

A Panteon indítása után néhány hónappal országos képkönyvtári program indult meg, és megismerkedtünk a Jadox program kínálta lehetőségekkel és előnyökkel:

- valamennyi forrástípus együtt szerepelhet,
- biztosított a szabványosság (jelenleg: a változó szabványok követése nehézkes a html formátummal),
- használhatók a tárgyszavak,
- biztosított a különböző források együttes keresése.

A Magyar Digitális Képkönyvtár (MDK) az Országos Széchényi Könyvtár irányításával működő, 48 hazai könyvtárat összefogó program, amelynek célja, hogy a legszélesebb körben közzétegyék a különféle gyűjteményekben őrzött magyar vagy magyar vonatkozású képi vagy képként szolgáltatott anyagot, beleértve kódexeket, fotókat, képeslapokat, plakátokat, kéziratokat stb. A szakszerű

KÉPEK A MAGYAR ÁLLATORVOSKÉPZÉS ÉS ÁLLATORVOSLÁS TÖRTÉNETÉBŐL In memoriam Mészáros M. János
1. rész JELLES NAPOK, JELLES EMBEREK Összeállította: Dr. Drobinotha Angéla Készült a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma és a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával (2002. március)
2. rész JELLES ÁLLATORVOSOK MŰVÉSI ÁBRÁZOLÁSOKON Összeállította: Dr. Mészáros M. János Készült a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával. (2004. május)
3. rész MAGYAR ÁLLATORVOSI ÉS ÁLLATORVOS-TÖRTÉNETI ÉRMEK, PLAKETEK ÉS JELVÉNYEK 1906-2003 Összeállította: Dr. Mészáros M. János Budapest, 2004.
Mészáros M. János: AZ ÁLLATORVOSKÉPZÉS 1818-TÓL 2004-IG ELHUNYT TANÁRAINK ÉS ELŐADÓINK SIRJAI Budapest, 2007.
Mészáros M. János: A MAGYAR ÁLLATORVOSOK KÜLFÖLDI KITÜNTETÉSEI A NUMIZMATIKA TERÜLETÉN - 1887-2006 Budapest: Szent István Egyetem, Állatorvos-tudományi Könyvtár, 2007
Mészáros M. János - Albert Mihály: A MAGYAR ÁLLATEGÉSZSÉGÜGY ÉS AZ ÁLLATORVOSI SZAKOKTATÁS SZOLGÁLTATÁRT ADOTT ÁLLAMI KITÜNTETÉSEK 2001-2007 Budapest, 2008
MAGYAR DIGITÁLIS KÉPKÖNYVTÁR (Országos Széchényi Könyvtár) Válogatás az Állatorvos-történeti Gyűjtemény és további 48 magyar könyvtár és múzeum képgyűjteményéből amely szabványban leírható.

¹ A Gödöllőn, 2009. október 29-én elhangzott előadás összefoglalója

feldolgozás sokféle szempont szerinti keresést biztosít.

A Magyar Digitális Képkönyvtár létrehozását rendkívül jelentős lépésnek érezzük a könyvtári-múzeumi-levéltári együttműködési kör szempontjából. Miért? Ezeket az intézményeket a közvélemény sokszor úgy tartja számon, mint a „porosodó gyűjteményekkel” elmatató, az „idő szavát” meg nem halló, kissé bogaras kutatók gyűjtőhelyét. Az MDK-hoz hasonló internetes megjelenés lehetőséget teremt arra, hogy ezek az intézmények az eddiginél jóval szélesebb kör, az egyre inkább a vizualitásra nevelődő generációk és az interneten információt szerző világ számára bemutassák értékeiket és szakszerű munkájukat. Minél közelebb tud az MDK kerülni a „googlázódó” világhoz (pl. megállapodás kötésével), annál komolyabb lesz az ebből származó promóciós haszon a könyvtárak, múzeumok, de a nagyközönség számára is.

Amikor intézményünk csatlakozott az MDK projekthez kiegészült az interneten addig elérhető fényképgyűjtemény, amely most már

- együtt kereshető más intézmények képanyagával, amelyek egymást erősítik, kiegészítik, így

- része egy, a felhasználó számára vonzó, hatalmas gyűjteménynek.

A (digitális) képtár jobb kihasználását már is érezzük: a megnyitás óta eltelt néhány hónap alatt számos megkeresés érkezett kiadókól, magánszemélyektől, akik képet szeretnének felhasználni. Vizuális gyűjteményünk feldolgozása még nem teljes. Tervezzük és szükségesnek tartjuk

- a fotótár teljes feldolgozását és digitalizálását,
- a sírok és a virtuális múzeum anyagának feldolgozását az MDK-ban,
- a levéltár kiemelt dokumentumainak digitalizálását és feldolgozását.

E tervek megvalósításához azonban további források szükségesek.

A képkönyvtárban böngésző állatorvosok számára természetesen nemcsak a mi már ismert anyagunk érdekes, hanem a rokon könyvtáraké is. Ezernél több orvosi, és több tucat mezőgazdasági témájú kép van az adatbázisban. Megtalálhatók itt például régi

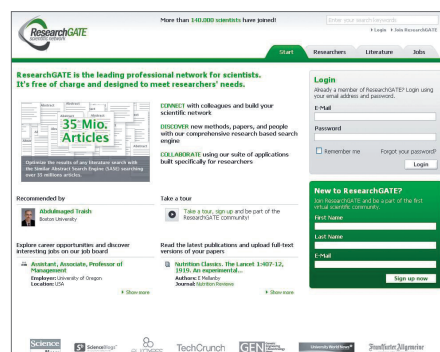
könyvek képei, mint például az *Ungarns Pferdezucht in Wort und Bild* (1893) két kötete (Országos Mezőgazdasági Könyvtár és Dokumentációs Központ), metszetek, litográfiák, pl. az agarászatról (Magyar Néprajzi Múzeum Könyvtára), kéziratok vagy könyvcímnapok (Semmelweis Orvostörténeti Könyvtár). Nemcsak szakmai érdeklődésre, hanem általános tájékozódásra is mód van, sok-sok műfajban és szakterületen. Több tízezer kép áll rendelkezésünkre az ex libristől a plakátig, az épületképektől a levelekig. Mindenkinek jó szórakozást kívánunk ehhez a páratlan, új internetes képeskönyvhöz!

ResearchGATE

Virtuális tudományos közösség
<https://www.researchgate.net/>

A tudósokért, a tudósok által építve a Science 2.0-val összhangban – áll a ResearchGATE céljai között. Az elmúlt években népszerűvé és elterjedté vált Web 2.0 mintájára létrejött a Science 2.0 is, amely a tudomány és a tudósok fogalmát új módon kívánja definiálni. Az alapvető elképzelés, hogy az új felfedezések, a tudás megosztása (elterjedése) felgyorsul a kutatók közötti gyorsabb és egyszerűbb kommunikáció miatt. A változás már megkezdődött, amit a nyílt hozzáférésű folyóiratok számának emelkedése is mutat.

A ResearchGATE a nálunk is népszerű közösségi hálók (IWIW, MyVIP stb.) mintáját követve az emberek közötti kapcsolatok létrehozására és fenntartására szolgál, csak éppen a tudományos világ szereplőit célozza meg.

Amit kínálnak:

- csatlakozzon kollégáihoz és építse saját tudományos közösségi hálóját,
- fedezzen fel új módszereket, cikkeket és embereket az új, mindent átfogó kutatószakra orientált keresőmotorral,
- működjön együtt kollégáival a honlapunkon kimondottan kutatók számára kínált alkalmazások segítségével.

A regisztráció ingyenes és néhány perc alatt elkészíthető. A regisztráció teljessé tételére három gyors lépésben van lehetőség. Email fiókok megadásával gyorsan és egy-

szerűen megtalálhatjuk ismerőseinket. A következő lépésben lehetőséget kapunk arra, hogy csatlakozzunk egy adott szakterület művelőinek csoportjához.

Végül magunkról kell néhány információt közölni: kutatási területünk, technikai, IT és statisztikai ismereteink stb. Ez igen fontos, mert a rendszer ezek alapján fog megpróbálni cikkeket, csoportokat ajánlani számunkra. (W.B.)

PRAXISKÖZELBEN

Ne maradj le! – hangzott el Jim Baum² felhívása 2008-ban a North American Veterinary Conference nagyállat szekciójában. Három lépést kell megtenni ahhoz, hogy egy nagyállat praxis versenyképes és sikeres maradjon az egyre jobban specializálódó piacon.

Az első feltétel, hogy *lépést kell tartani a technológiai fejlődéssel*, hogy több beteget, gazdaságosabban lehessen ellátni. Igénybe kell venni nemcsak a korszerű diagnosztikai és terápiás eszköztárat, hanem az informatika vívmányait is. Nehezen képzelhető el korszerű állatorvosi szolgálat integrált számítógépes rendszer nélkül, amely az állatorvost összekapcsolja gyógyszerforgalmazójával és kliensével egyaránt, miközben kezeli a gazdasági feladatokat (számlázás stb.), azonnali hozzáférést biztosít valamennyi munkatárs számára egy-egy beteg adataihoz, vizsgálati eredményeihez, a gazdával folytatott kommunikáció részleteihez, előjegyzési és határidőnaplóként funkcionál és még számos feladatot ellát. A gyenge szoftver természetesen nagy hátrányt jelent! A korszerű diagnosztikai eszközök közül a digitális röntgent említi példaként, amely gyors, biztonságos és kommunikálható eredményeket biztosít.

Hogy mekkora haszonnal jár és mennyi idő alatt térül meg a technológiai fejlesztésre fordított összeg? Érdemes kiszámolni, mennyi időt nyerünk betegenként, és 10–20%-os időmegtakarítás esetén már reménykedhetünk a pozitív mérlegben. Nehezebb kérdés, hogy mikor tegye meg egy praxis ezt a lépést. A szerző válasza: azonnal, hiszen a technológiai fejlődés folyamatosan nagy ütemben halad, nincs értelme várni egy „végleges” megoldásra.

A második lépés a *régi rendelő átalakítása* modern kórházzá. A tágasabb épület kellemebb környezetet biztosít a betegeknek és a dolgozóknak egyaránt, és pozitív üzenetet tolmácsol a kliensek felé: itt korszerű, magas színvonalú ellátást kaphat. A szűkös rendelő nem ad lehetőséget több beteg fogadására, nem lehet korszerű munkafolyamatokat kialakítani. Mikor kerüljön sor a bővítésre? Ha túl hosszú a várakozási idő, ha nem lehet elég beteget kezelni. Meg kell fontolni, hogy aránylanak egymáshoz a bővítés költségei és a bővülő szolgáltatásoktól (több beteg, esetleg nagyobb személyzet) várható bevétel; milyen hatással lesz az esetleges költözés a pacientúrára és a dolgozókra; hogyan lehet

² Baum, J.: Don't get left behind: three critical ways to keep your veterinary practice competitive, and profitable. In: *Large animal. Proceedings of the North American Veterinary Conference*, Volume 22, Orlando, Florida, USA, 2008, 2008, 369-371.

az új helyen a folyamatokat a leggazdaságosabban megoldani és mennyibe kerül az új hely promóciója.

A harmadik ötlet az *egyszemélyes praxisok egyesítése*, aminek révén a specialisták egy nagyobb központi rendelőbe, kórházba tömörülve sokkal jobban szolgálhatják az ellátandó területet. A kényelem, a biztonságosabb utánkövetés, a speciális tudások szinergijája vonzó a kliensek számára. A csoportos praxisok számára könnyebb a technológiai fejlesztés terheinek viselése, és jobban biztosíthatók a korszerű eszközök az ultrahangtól a laparoszkópig. További előnyt biztosít más szolgáltatások (patika, labor) működtetése. Az sem elhanyagolható szempont, hogy a csoportos praxis a munkatársak (kiemelten a fiatalok) számára több szakmai és gazdasági fejlődési lehetőséget biztosít.

Természetesen e komoly befektetések után hasznot remélünk. Bízhatunk abban, hogy a

kliensek hajlandók a gyorsabb, jobb kiszolgálást megfizetni, és méltányolják a minőség-emelésre vonatkozó erőfeszítéseket.

A **sertés-egészségügyi monitorozás jövőjét** boncolja Stärk és Nevel³. A pusztító járvány emlékét még őrző Angliában több sertés-egészségügyi rendszer működik: a British Pig Health Scheme (BPHS), a National Animal Disease Information System (NADIS), a Zoonoses Action Plan (ZAP) és a Veterinary Investigation Diagnosis Analysis (VIDA). Ezek szerkezetét, szervezését, adatfeldolgozását és minőségét, felhasználását és elfogadását vizsgálták, annak érdekében, hogy javaslatot tegyenek a rendszerek együttes, vagy külön javítására. Ez különösen fontos, hiszen az e rendszerekből származó adatok határozzák meg a sertéstartás jövőjét a farmok, az ágazat és a nemzetgazdaság szintjén. A négy rendszer stratégiai szemléletű értékelését az alábbi táblázat mutatja:

	BPHS	NADIS	VIDA	ZAP
Erősségek	Teljesen elektronikus Gyors Standardizált A nagy termelőköt jó arányban fedi Megbízható trendek Hatékony folyamatok	Egyedi farm-szintű adatgyűjtés Többféle farm A csapat lelkesedése Állatorvos-specialisták alkalmazása	Bejártatott Standardizáció, eset-meghatározások Magas szintű specificitás Gyors elosztás Hasznos magasabb szintű döntések meghozatalában Az új szindrómák mélyreható elemzése	Széles lefedés Teljesen elektronikus Optimalizált logisztika Kiváló minőségű diagnosztika Gazdaságos mértékű Magas információ-költség arány
Gyengeségek	Torzító részvétel (önkéntes, vágóhid-alapú) Ismeretlen egészségügyi hatások Az eseteírások nem eléggé specifikusak Csak a vágáskor mutatókozó egészségügyi problémák feltárására alkalmas	A standardizáció hiánya A klinikai eseteírások nem specifikusak Összegző adatok, nem számítások Ismeretlen a lefedés és a reprezentativitás Papíralapú, a modern technológiát nem használja eléggé A jelentések minősége nem tökéletes	Költséges Passzív megközelítés Korlátozott az adat-szolgáltatók száma Ismeretlen a lefedés és a reprezentativitás A tesztek eredménye nem mindig kapcsolódik a betegséghez/a farmer veszteségéhez	A szerológiai eredmények retrospektívek A tenyésztő telepek nem szerepelnek Nem biztosít a farmok számára hasznos eredményt Alacsony a költség-hatékonysági ráta
Lehetőségek	A mérték gazdaságossá tehető Integráció a teljesítményre vonatkozó adatokkal Ki lehet terjeszteni az alkalmazás körét Kötelező lehet a biztosított farmokon Laikusok is alkalmazhatók a feldolgozásra a költségek csökkentése érdekében Magasabb szintű döntések előkészítésére szolgálhat	A lefedés növelése Befektetés a gazdaságosabb adatrögzítésbe A jóléti adatok gyűjtése Az antimikrobiális szerek használatára vonatkozó adatok gyűjtése Integráció a teljesítményre vonatkozó adatokkal	Folyamatos felülvizsgálat és javítás Regionális együttműködés a közegészségügyi hivatallal a zoonotikus kórokozók ügyében További aktív felmérési elemek felvétele Az adatszolgáltatás ösztönzése	AZ EU Salmonella monitorozási követelményei A folyamatos felülvizsgálat és változtatások sikeres beavatkozásokat eredményezhetnek Lánc rendszerű monitorizálás létrehozása Integráció a fertőzési kockázatelemzéssel A helyzetkép elérhetővé tétele a felvásárlók számára
Veszélyek	Elfogy a támogatás Nem hasznosul az információ A tagok száma korlátozott marad Az információ nem lesz alkalmas a magasabb szintű döntéshozatalra Az értékelők nem lesznek motiváltak	Korlátozott támogatás Az adatok nem alkalmazhatók objektív elemzésre A teljes potenciál ki nem használása Az állatorvosok kilépése	A személyzet létszámának csökkentése, a kompetencia elvesztése, kevesebb farmlátogatás A tetemek beküldésének folyamatos csökkenése Az ágazat érdeklődésének hiánya	A támogatás elvesztése A farmerek nem érdekeltek/nem tartják fontosnak A fejlődés folyamatos hiánya A hitelesség csökkenése Az állatorvosok/vágóhidak támogatásának elvesztése A kutatási eredményekkel történő integráció hiánya

³ Stärk, K. D. C., Nevel, A.: Strengths, weaknesses, opportunities and threats of the pig health monitoring systems used in England. = *The Veterinary Record*, 2009. 165. 461-465.
⁴ Kinsella, M. A.: Stress in the veterinary profession. In: *33rd World Small Animal Veterinary Association Congress*, Dublin, Ireland, 20-24 August 2008, 2008, pp 344-346

A vizsgálat szerint a legnagyobb probléma, hogy az ellenőrzés és a felügyelet elválíik egymástól, és az alkalmazott rendszerek céljai és szempontjai igen eltérők. Valamennyinél kimutathatóak voltak bizonyos gyengeségek:

- hiányzott az adatok mennyiségi elemzése,
- nem történt meg a rendszer hatásának vizsgálata,
- nem lehet tudni, hogy az eredmények mennyire torzak az önkéntes vagy szelektív részvétel miatt.

A rendszerek integrációja – mind stratégiai, mind operatív szinten – a korlátozott források jobb felhasználásához, az ágazat igényeinek jobb kielégítéséhez vezetne.

Az ír Martina Anne Kinsella⁴ egy másik konferencián örökzöld témát választott: megpróbálta az állatorvosokat érő **stressz** forrásait azonosítani és megkeresni a stressz mentesítő megoldásokat. Az állatorvosokat érő speciális stresszhelyzetek már az igen magas követelményeket támasztó, nehéz képzési időszakban kezdődnek, ami egy kulturális sokkal zárul, amikor az egyetemről a hallgató kikerül egy kis, esetleg vidéki praxisba. A kudarcos esetek, a munkaterhelés, a folyamatos (éjjeli, hétvégi) készenlét, az időszakos kampánymunkák (pl. ellési időszak), az időjárásnak való kitettség, a családdal szembeni büntudat folyamatosan rendkívüli megterhelést jelentenek. A munka maga számos egészségügyi kockázattal jár. Az embertársálat kapcsolat felértékelődése további nyomást jelent az állatorvos irányában, akinek nemcsak a kedvencet kell kezelnie, hanem támogatnia kell a gyász súlya alatt összeroppanó gazdát is. A kliensek megbízhatatlansága, követelődzése, arrogáns stílusa vagy a munkatársak közötti interperszonális kapcsolatok is okozhatnak feszültséget.

Meg kell találni az alkoholizmuson, drogon kívüli lehetőségeket a feszültségek kezelésére. Célszerű lenne mentálhigiénés órákat iktatni a képzésbe, amelyeken a hallgatók csiszolnák interperszonális készségeiket, megtanulnának prioritásokat meghatározni és az időt beosztani, elsajátítanák az asseritivitást, a konfliktuskezelést, a csoportmunka stb. alapjait. A képzésen kívül jó, ha van egy olyan szolgálat, amelyhez fordulhatnak az állatorvosok, ha nehézségeik vannak. Stressz mentesítő lenne az is, ha a szomszédságban lévő 1-2 személyes praxisok összeállnának. Egyrészt kiiktatódná a versengésből fakadó feszültség, másrészt egymást támogatva ésszerűbben lehetne megosztani a forrásokat és a munkaterheket. Végül feszültség forrása lehet a pénz, a kereset. E tekintetben stressz csökkentő lehet, ha elgondolkodunk azon, hogy mennyit akarunk, és mennyi elég.

Az állatorvosok öngyilkossági statisztikái rosszabbak az átlagnál, ez is indokolja, hogy tanácsadással, a problémák őszinte kimondásával, az elfojtás kerülésével, a függőségek és a depresszió kezelésével védje magát a szakma és védjék magukat az egyének a stressz sokszor fatális következményeitől. (O. É.)